

UOK:63.633.6.491

KARTOSHKANÍÑ SANTE SORTÍNÍN NAL ÓNIMDARLÍGÍNA ORGANOMINERAL TÓGINLERDÍÑ TÁSIRI

Qozibayeva Nafosat Shavkatovna

Qaraqalpaqstan awıl xojalıǵı hám agrotexnologiyalar institutı, 1-kurs tayanış doktorantı
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5235-8711>

Ismaylov Dauletbay Uzakbayevich q.x.f.d. (PhD)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7395-3488>

Axmedov Otabek Gulmirzo o'g'li

*Qaraqalpaqstan awıl xojalıǵı hám agrotexnologiyalar institutı Miywe-sabzavotshılıq hám
pálızshılıq kafedrası asissenti*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17537870>

Annotaciya. *Usı maqalada kartoshkanıñ sante sortiniń ónimdarlıǵına organominerallıq tóginlerdiń tásiri boyınsha tájiriybe nátiyjeleri keltirilgen. Tájiriybe dawamında organomineral sıpatında gloukofos hám yarım shirigen qiydan paydalanıldı. Tájiriybe 6 variantta ótkerildi. Qadaǵalaw variantında tolıq ónip shıǵıwı 8 kúnnen keyin baslandı. 6 variantta bolsa 5 kúnde tolıq ónip shıqtı.*

Tayanish sózler: *gloukofos, yarım shirigen qıy, tolıq ónip shıǵıwı, ónip shıǵıwdıń baslanıwı.*

Abstract. *This article presents the results of experiments on the influence of organomineral fertilizers on the yield of the healthy potato variety. During the experiment, gloukofos and semi-rotted manure were used as organominerals. The experiment was conducted in 6 variants. In the control variant, full germination began after 8 days. In the 6th variant, full germination occurred in 5 days.*

Keywords: *glucophos, semi-rotted manure, full germination, beginning of germination*

Kirisiw. *Dúnya boyınsha qorshaǵan ortalıq mashqalası kúnnen-kúnge aktuallasıp barmaqta, al insan salamatlıǵı máselesi bolsa aldınǵı planǵa ótip baslamaqta, bul processte organikalıq diyhanshılıq tek ǵana jańa trend bolıp qalmastan, bálkim diyxanshılıqtıń ajralmas keleshegi sıpatında qabıl etilip kelinbekte. Aqırǵı jıllarda ilim hám bilimniń rawajlanıp barıwı menen awıl xojalıǵınıń ajralmas bólegi sıpatında qorshaǵan ortalıqtı qorgaw, biosferanı saqlaw siyaqlı ekologiyalıq mashqalalalar tiykarǵı másedlelerdin birine aylanıp barmaqta.*

Kartoshkashılıq - awıl xojalıǵınıń eń áhmiyetli tarawlarınń biri bolıp esaplanadı. Kartoshkanıń joqarı ónimdarlıǵı, azıqlıq bahalılıǵı, ósiw ortalıǵına beyimlesiwshenligi onıń dúnya boylap tarqalıwına óz úlesin qosqan, sonlıqtan biyday, salı hám mákke qatarı keń tarqalǵan ósimlik túrlerine kiriwine sebepshi bolǵan.

Respublikamizda keyingi jillarda organikaliq taza ónim shıǵarıw, kartoshkashılıqtı rawajlandırıw, awıl xojalıǵı ónimlerin jetistiriwde mineral tóginlerden paydalanıwdı kemeytiw hámde organikaliq tóginlerge kóbirek itibar beriw boyınsha bir qatar ilimiy izertlew jumısları alıp barılmaqta.

Ádebiyatlar analizi. Tabiyattı qorǵaw-awıl xojalıq qa`nigeleriniń eń a`hmiyetli wazıypalarinan biri. Topıraq izertlewshi, agroximik ha`m diyxan o`z iskerligi menen tabiyatta eń birinshi ta`rtip ornatuwshı ha`m onı saqlawshı bolıp esaplanadı (Sattorov J.S. 2006).

Suwǵarılatuǵın diyxansılıq sharayatında to`ginler qollanıw o`z aldına wrin iyellaydi, suwǵarıw isleri notuwrı alıp borilganda topıraqlarnı shwrlanishi mu`mkin. Suwǵarılatuǵın diyxansılıq sharayatında sekin ta`sir etuvchi to`ginlerdi qollanıw ha`mde nitrifikatsiya ingibitorlarini qollanıw a`hmiyetli a`hmiyetke iye. Azotli to`ginlerdi bolıp-bolıp salıw maqsetga muwapıqdir. Mineral to`ginler quramındaǵı nitratlar, fosfatlar, sulfatlar menen birge topıraqqa mıshyak tu`sedi. Qos superfosfat penen 300 mg/kg, ammiakli selitra menen 60 mg/kg ǵa shekem mıshyak topıraqqa tu`sedi (Nazarov R.S. 2009).

Materiallar hám usıllar Ilmiy izertlew jumıslarında dala tájriybeleri, ósimliklerde alıp barılatuǵın fenologiyalıq baqlaw, biometriyalıq ólshewler usılları qollanıldı, sonday aq izertlewlerde “Sabzavotchilik, polizchilik va kartoshkachilikda tajribalar o`tkazish metodikasi”, “Методика опытного дела в овощеводстве и бахчеводстве”, “Методы агрохимических анализов почв Средней Азии” metodikalıq qollanbalarında keltirilgen usıllardan paydalanıldı. Alınǵan nátiyjelerdiń matematikalıq-statistikalıq analizi Microsoft Excel dástúrinde dispersion usulda amelge asırıldı (B.A.Dospexov).

Nátiyje. Atız tájiriybesi Qaraqalpaqstan Respublikası Ámiwdárya rayonu, “Durman” APJ da jaylasqan shańaraq tamarqa jerleriniń suwǵarılatuǵın allyuviallıq- otlaqlı topıraqları ótkerildi, kartoshkanıń jergilikli sortları hám yarım shirigen qaramal dárisinen paydalanıldı.

Tajriybe variantları tómendegilerden ibarat:

1. Kontrol variantı
2. Glaukofos 2 t/ga
3. Dáris 30 t/ga
4. Dáris 30t/ga, glaukofos 1 t/ga
5. Dáris 20 t/ga, glaukofos 500 kg/ga
6. Dáris 40 t/ga, glaukofos 2 t/ga

Tájriybe dawamında tájriybe atızı teńdey 24 delyankaǵa ajratılıp hár bir delyanka 22 metr kvadrattı quradı, delyankalar arasındaǵı aralıq 1 metrden ibarat

bolip, barliq agrotexnikaliq ilajlar bir waqitda ham birdey sumarliq ham sipatliq birliklerde amelge asirildi.

2024 jildin aprel ayina egislik maydanimiz tayar bolip, delyankalardagi topiraqtin temperaturasi 15 gradusti kórsetti, hamde 7-aprel kuni kartoshka tamir túynekten topiraqqa tayar qariqqa egildi. Nállerdiń ónip shıǵıwı tómendegi sánelerde baqlandi

Nállerdin ónip shıǵıwı.

Variantlar	Ónip shıǵıp baslawı, kún	Toliq ónip shıǵıwı, kún
1	5	8
2	5	8
3	3	6
4	3	6
5	4	7
6	3	5

Nállerdin kógerip shıǵıwı 3, 4, 6 variantlarda eń birinshi bolip baqlandi, bunda náller 3 kún ishinde topiraq betinen kórine basladı, 5-variantta náller 4 kúnde kórine basladı, 1 ham 2 variantlarda bolsa náller 5-kúnde jer betine jarıp shıqtı. Kartoshka qatarındaǵı nállerdiń toliq kógerip shıǵıwı 6 variantımızda 5 kúndi quraǵan bolsa, 3, 4 variantlarda 6 kúnde, 5 variantta 1 háptede, al 1 ham 2-variantta 8 kún degende qatardaǵı ósimlikler toliq ónip shıqtı.

Juwmaq. joqarıdaǵılardı esapqa alǵan halda sonı aytıp ótiw lazım, búgingi kúnde diyxansılıqtı rawajlandırıw ushın barliq shıǵınlar názerden shette qalmaslıǵı kerek. Barliq variantlardan alınǵan nátiyjelerdi qayta islew juwmaǵı boyınsha №6 gektarına dáris 40 t/ga, glaukofos 2 t/ga variantta óniwsheńlik joqarı boldı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Sattorov J.S. Murakkab rel'ef sharoitidagi tupraqlarni agrokimyoviy xaritalash uslubiyati va o'g'itlardan samarali foydalanish // Toshkent, Fan, 2006. B. 213.
2. Nazarov R.S. O'zbekistonda g'o'za agrotexnikasi, agroiklimiy sharoitlar va resurslar. – Toshkent, 2009. -160 b
3. Gayrat Xonnazarov “Markaziy Osiyo davlatlarida organikaliq qishloq xo'jaligining rivojlanishi” 22.04.2022 https://uza.uz/oz/posts/markaziy-osiyo-davlatlarida-organikaliq-qishloq-xojaligining-rivojlanishi_366703
4. Xójamshukurov Nortóji, Abdutolibov Muhriddin “Organikaliq dehqonchilikni dunyo mamlakatlari va respublikamızda rivojlantirish istiqbollari” 2023 // <https://cyberleninka.ru/article/n/organikaliq-dehqonchilikni-dunyo-mamlakatlari-va-respublikamızda-rivojlantirish-istiqbollari/viewer>